

VAASAN HOVIOIKEUS

PL 217
65101 VAASA
Puh 029 56 41600
Fax 029 56 41695

Valtakunnansyyttäjänvirasto

Viite: lausuntopyyntö 24.4.2013 syyttäjien erikoistumista koskevasta työryhmämietinnöstä (dnro 22/34/12)

LAUSUNNON ANTAMINEN

Valtakunnansyyttäjänvirasto on pyytänyt viitekirjeellään hovioikeudelta lausuntoa edellä mainitusta työryhmämietinnöstä.

Hovioikeus esittää lausuntonaan seuraavaa.

Mietinnössä esitetyt muutosesitykset, jotka tähtäävät syyttäjien erikoistumisjärjestelmän kehittämiseen ja parantamiseen, ovat yleisellä tasolla kannatettavia. Syyttäjien erikoistumisesta on saatu myönteisiä kokemuksia hovioikeudessa, erityisesti laajoissa talousrikosasioissa. Yleisten tuomioistuinten kannalta katsottuna kaikki syyttäjät ovat kuitenkin rikos- ja prosessioikeuteen erikoistuneita lakimiehiä. Hovioikeus kiinnittää huomiota siihen, että lakimieskoulutus on yleiskoulutus ja työtehtävien riittävä laaja-alaisuus lisää työn mielekkyyttä ja työssä viihtyvyyttä. Puheena olevassa erikoistumishankkeessa on otettava huomioon, että liian suppea työnkuva ei pitkällä aikavälillä välttämättä palvele syyttäjälaitoksen rekrytointipyrkimyksiä.

Mietinnössä on hyvin kattavasti käyty läpi nykyisen erikoistumisjärjestelmän vahvuuksia ja puutteita. Hovioikeus toteaa, että sitä on kehitetty melko lyhyin väliajoin tehdyillä muutoksilla.

Mietinnöstä ilmenee, että valtakunnansyyttäjänvirastolla ja paikallisilla syyttäjänvirastoilla on näkemuseroja erikoistumisen organisointikysymyksistä. Hovioikeudella ei ole mahdollisuutta ottaa kantaa kysymyksiin koskien esimerkiksi syyttäjien sijoittumista, heidän ohjaustaan tai juttujakoa. Mietinnön lähtökohtana näyttää olleen lähinnä pääkaupunkiseudun tarpeet syyttäjien asiantuntemuksen syventämiselle eikä hovioikeuden näkemyksen mukaan mietinnössä välttämättä ole riittävästi nostettu esille aihepiirin alueellisia eroja ja erilaisia erikoistumistarpeita valtakunnan eri osia ajatellen.

Työryhmän pohdittavana on ollut kaksi eri vaihtoehtoista mallia: yksi, joka on perustunut kaksiportaiseen erikoistumiseen ja toinen, joka on perustunut kolmiportaiseen erikoistumiseen. Kaksiportainen erikoistumisjärjestelmä on kuitenkin jäänyt mietinnössä vähälle huomiolle ja sen suppean käsittelyn johdosta hovioikeudella ei ole mahdollisuutta ottaa tarkemmin kantaa näiden järjestelmien vahvuuksiin tai heikkouksiin verrattuna toisiinsa.

Työryhmä on ehdottanut kolmiportaista erikoistumisjärjestelmää. Ensimmäisen portaan erikoistuvat syyttäjät valitaisiin runkosyyttäjien joukosta. Aikaisintaan viiden vuoden kuluttua uransa aloittamisesta syyttäjällä olisi riittävä ammatillinen tietotaso, jotta hän voisi hakeutua erikoistumaan valitsemalleen alalle. Mietinnön mukaan lähtötasoa arvioitaessa olisi myös otettava huomioon sellaiset syyttäjänuralle hakeutuvat asiantuntijat, jotka ovat hankkineet vankan erikoisosaamisen muissa kuin syyttäjän tehtävissä ja joiden pääasiallinen tavoite on rekrytoitua kyseisen asiantuntemuksensa vuoksi jollekin erikoisalalle. Riippumatta erikoistumisjärjestelmän sisällöstä ja erikoistumisen kestosta myös muiden kuin syyttäjälaitoksessa työskentelevien pätevien lakimiesten pääsy alan "huippuasiantuntijan" tehtäviin onkin turvattava silmällä pitäen oikeudenhoidon kokonaisuutena. Hovioikeuden näkemyksen mukaan työryhmän ehdottaman erikoistumisjärjestelmän vaarana on, että tiukan muodolliset valintakriteerit helposti johtavat siihen, että rekrytoinnit tapahtuvat pääosin järjestelmän sisäpuolelta.

Työryhmä on ehdottanut jakoa seitsemään suhteellisen laaja-alaiseen erikoistumisalueeseen, joista kukin on jakautunut alalohkoihin. Erikoistuminen kattaisi lähtökohtaisesti yhden erikoistumisalueen alalohkoineen ja alueet olisivat osittain limittäisiä. Hovioikeus toteaa erikoistumisalueista, että niitä voidaan hahmotella monella eri tavalla ja työryhmän kokonaisnäkemys on onnistunut. Sektorit ovat kuitenkin osittain melko kapea-alaisia ja osassa niistä juttuja esiintyy käytännössä hyvin harvoin. Jako on myös osin pirstaleinen, miltä osin hovioikeus viittaa kihlakunnansyyttäjä Soukolan eriävään mielipiteeseen.

Tuomioistuinten näkökulmasta varsinaisia syyttäjän tehtäviä hoitavia erikoisosaajia olisivat toisen portaan syyttäjät, joilla työn painopiste olisi vielä juttujen ajamisessa. Työryhmän mukaan kolmannen portaan syyttäjät käyttäisivät noin puolet työajastaan muuhun kuin tähän syyttäjän perustehtävään, esimerkiksi koulutukseen, kansainväliseen verkostoitumiseen, rikosten ennaltaehkäisyyn sekä tilanne- ja ilmiökuvan tuottamiseen valtakunnansyyttäjän käyttöön. Monivuotinen ja monella tapaa haasteellinen syyttäjien koulutus tuottaisi siis loppuvaiheessa erikoisosaajia, jotka eivät sitten enää oikein ennättäisikään varsinaisiin syyttäjän tehtäviin. Mietinnön perusteella näyttää siltä, että kolmannen portaan erikoissyyttäjien ja valtiosyyttäjien toimenkuvat ovat osittain päällekkäiset.

Mietinnössä sivulla 29 todetaan, että kolmannen portaan erikoissyyttäjälle syyteharkintaan jaettavissa jutuissa hän

ei voi sitoutua pitkiksi ajoiksi laajuudeltaan massiivisten juttujen ajamiseen, vaan hänen hoitamiensa juttujen painopiste tulee olla hänen erikoistumisalansa suurinta juridista tai muuta erikoisosaamista vaativissa rikosasioissa. Käytännössä on usein niin, että viimeksi mainitun kaltaiset rikosasiat ovat laajuudeltaan varsin suuria. Niissä syyttäjien aktiivisella osallistumisella esitutkintaan, syyteharkinnan ripeydellä ja syytteiden rajaamisella niin, ettei juttuihin tuoda kokonaisuuden kannalta vähämerkityksellisiä yksityiskohtia, on suuri merkitys. Näissä jutuissa juuri tarvittaisiin sitä kokemusta ja näkemystä sekä ammatillista itseluottamusta, jota kolmannen portaan syyttäjillä kaavailujen mukaan olisi.

Lisäksi voidaan todeta, että rikollisuuteen liittyvän tilanne- ja ilmiökuvan hankkimisessa ehkä kannattaisi enemmän korostaa yhteistyötä muiden viranomaisten sekä tutkimuslaitosten kanssa. Mietinnössä syyttäjille säilytetään rikollisuuden ennaltaehkäisyssä ylipäättään varsin suuri rooli. Tähän tavoitteeseen pääsemisessä syyttäjälaitoksella riittääkin ponnisteltavaa.

Yhteenvetona hovioikeus toteaa, että mietinnöstä ilmenevä tavoitteellinen panostaminen syyttäjien ammattitaidon kehittämiseen on kaikin puolin kannatettavaa.

Vaasan hovioikeudessa, toukokuun 23 päivänä 2013.

Presidentti Olli Varila

Kansliapäällikkö Sirpa Virkkala

Hovioikeuden lausunnon ovat valmistelleet hovioikeudenneuvos Jukka Mäkelä, ma. hovioikeudenneuvos Eerika Hirvelä ja ma. viskaali Sandra Wallin.